

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för pedagogik och didaktik

SOCIALGRUPPSBEGREPPET – sett ur den pedagogiska forskningens synvinkel

Allan Svensson

**SOCIALGRUPPSBEGREPPET -
SETT UR DEN PEDAGOGISKA FORSKNINGENS
SYNVINKEL**

Allan Svensson

UGU-projektet är ett longitudinellt forskningsprogram som syftar till en kontinuerlig utvärdering av skolans verksamhet baserad på riksrepresentativa stickprov av elever. Datainsamlingen sker i samarbete mellan Statistiska centralbyrån och Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet. Uppbyggnaden och vården av de longitudinella databaserna finansieras av medel från Forskningsrådsnämnden.

Sammanfattning

I rapporten diskuteras begreppet *socialgrupp* ur olika aspekter, varvid bl.a. följande frågor behandlas:

- Hur gör man en socialgruppsindelning?
- Vilka faktorer skall man ta hänsyn till vid konstruktionen?
- Är det lämpligt att använda sig av olika indelningar i olika typer av undersökningar?
- Vem bestämmer familjens socialgrupp?
- Vid vilken ålder får individen en egen socialgruppstillhörighet?
- Vilka är de oftast förekommande indelningarna i Sverige?

Framställningen bygger på såväl svensk som internationell utbildningssociologisk forskning - främst dock på resultat från det longitudinella projektet "Utvärdering Genom Uppföljning" (UGU) som bedrivs vid Göteborgs universitet.

Innehållsförteckning:	Sida:
1. Introduktion	3
2. Huvudprinciper för en socialgruppsklassificering	4
a. Mätning av yrkesstatus	4
b. Mätning av social status	6
c. Självsfattning av social status	8
3. Svenska socialgruppsindelningar	9
a. Äldre indelningar	9
b. SEI-koden	10
4. Internationella socialgruppsindelningar	15
5. Bortfallsproblem vid socialgruppsindelningar	18
6. Socialgruppsindelningens skilda funktioner	20
a. Undersökningar där man studerar skillnader mellan socialgrupper	20
b. Undersökningar där socialgrupp används som kontrollvariabel	20
7. Vilken indelning skall man välja?	22
a. Undersökningens syfte	24
b. Undersökningsmaterialets storlek och sammansättning	24
c. Individernas ålder	25
8. Avslutande kommentarer	26
Bilaga I. Projektet "Utvärdering genom uppföljning"	28
Bilaga II. Data från UGU-projektet	31
Referenser	35

1. Introduktion

Det finns ett behov av att få kunskap om, hur olika välfärdsvariabler samvarierar med olika demografiska variabler - närmare bestämt, vilka skillnader det finns i utbildning, arbetsförhållanden, hälsa, boende och andra levnadsvillkor mellan individer av olika kön, i skilda åldersgrupper, med olika etnisk bakgrund, inom varierande regionala strata och från olika socialgrupper. Denna kunskap är en viktig utgångspunkt för såväl samhällets fördelningspolitiska insatser som för forskning och utvecklingsarbete inom olika vetenskapliga discipliner.

En av de nämnda demografiska variablerna skiljer sig från de övriga, nämligen socialgrupp¹, eftersom denna variabel är betydligt svårare att uppskatta. Främsta skälet härtill är att det saknas en entydig definition. Detta sammanhänger i sin tur med att det ej finns en gemensam och etablerad teori för vilka grupper samhället innefattar och hur de skall avgränsas från varandra.

I olika undersökningar definieras socialgrupp på olika sätt och även om man enats om samma definition, är det inte säkert att man går till väga på samma sätt för att få ett mått på variabeln. Detta är givetvis inte tillfredsställande och kan leda till att resultaten från olika undersökningar blir svårjämförbara och ibland motsägelsefulla.

Syftet med denna rapport är att ge en lättillgänglig och kortfattad redogörelse för begreppet *socialgrupp* och besvara frågor av följande typ:

- Hur gör man en socialgruppsindelning?
- Vilka faktorer skall man ta hänsyn till vid konstruktionen?
- Är det lämpligt att använda sig av olika indelningar i olika typer av undersökningar?
- Vem bestämmer familjens socialgrupp?
- Vid vilken ålder får individen en egen socialgruppstillhörighet?
- Vilka är de oftast förekommande indelningarna i Sverige?

---

¹ I det följande kommer begreppen *socialgrupp*, *socio-ekonomisk position* och *samhällsklass* att användas synonymt.

2. Huvudprinciper för en socialgruppsklassificering

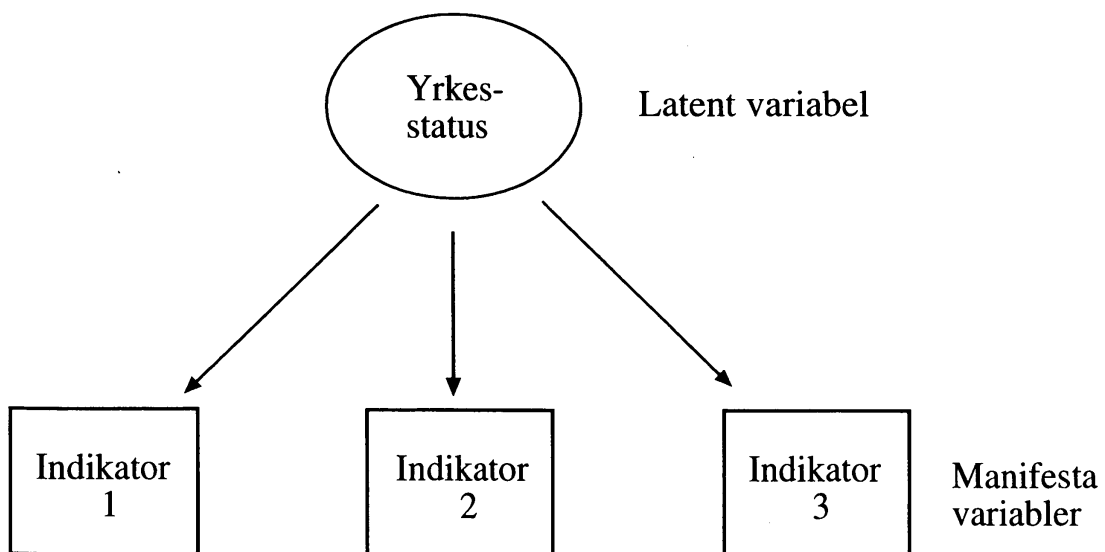
Mätning av yrkesstatus

Till grund för en socialgruppsindelning ligger oftast en klassificering av yrken. Denna kan göras på ett mera *subjektivt* eller ett mera *objektivt* sätt. I det förra fallet kan man låta en grupp personer rangordna ett antal yrken. Rangordningen sker med hänsyn till vissa kriterier, exempelvis: "Vilket yrke skulle du helst vilja att din son eller dotter skaffade sig?" eller "Vilket yrke har de personer som har mest inflytande i samhället?" (Crompton, 1993, s. 55-58).

Svårigheterna med denna typ av uppskattningar är dock många. Hur stor skall bedömargruppen vara? Hur skall gruppen vara sammansatt? Hur många yrkesbenämningar behöver man ha med? Varierar skattningarna beroende på frågans formulering? Dessa och andra svårigheter leder till att man får en instabil rangordning, vilket innebär att man erhåller ett mått på variabeln *yrkesstatus* som blir mycket osäkert.

För att minska denna osäkerhet kan man göra en mera objektiv uppskattning. Denna måste dock göras på *indirekt* väg. Man är här medveten om, att man inte kan få ett direkt mått på variabeln *yrkesstatus*, utan att den måste ta hjälp av andra variabler. I mätningstekniska termer kan detta uttryckas på följande sätt: *Yrkesstatus* är ett abstrakt begrepp eller en s.k. *latent variabel*, vilken måste uppskattas genom indikatorer eller s.k. *manifesta variabler*. (För en utförlig diskussion av dessa begrepp hänvisas till Loehlin, 1987, eller Gustafsson & Stahl, 1997).

Resonemanget illustreras i den skissartade modell som redovisas i figur 1.

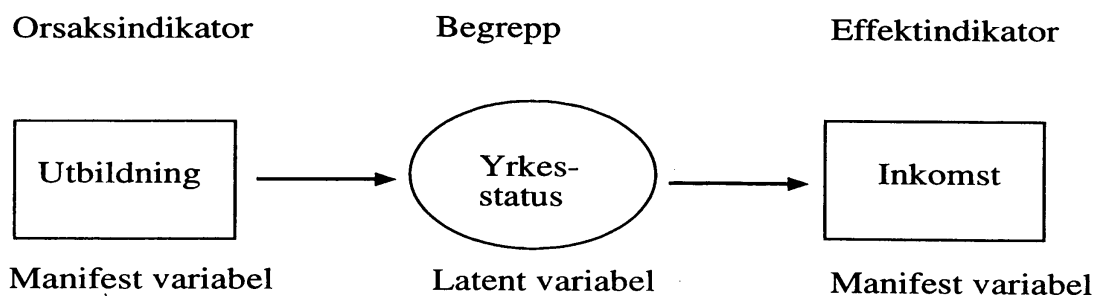

Figur 1. Uppskattning av begreppet yrkesstatus med hjälp av indikatorer.

De indikatorer som oftast används i detta sammanhang är:

- utbildning
- inkomst
- produktionsekonomisk roll (företagare - anställd)
- facklig tillhörighet (t.ex. SACO, TCO eller LO)
- makt (antal underställda)
- självständighet i arbetet
- prestige

De två förstnämnda är relativt lättåtkomliga och kan mätas med förhållandevis god precision. Ofta baseras därför en uppskattning av ett yrkes status med hjälp av den utbildning som yrket kräver samt den inkomst som yrket ger. Om vi återknyter till den mätningstekniska terminologin är skulle utbildning få beteckningen *orsaksindikator* och inkomst *effektindikator* (jfr Pedhazur & Pedhazur-Schmelkin, 1991, s. 54). Den nya modellen åskådliggörs i figur 2.

Figur 2. Uppskattning av yrkesstatus med hjälp av en orsaks- och en effektsindikator.

I och med att utbildning och yrke är ganska högt korrelerade med de övriga indikatorerna, innebär det att måttet på yrkesstatus i allmänhet inte förändras på något mera avgörande sätt, om dessa inkluderades.

Utbildning och inkomst är emellertid inte bara korrelerade med de övriga variablerna utan korrelerar också inbördes. Korrelationen är dock inte perfekt - om så vore, skulle man ju kunna nöja sig med en av dem. Hur

stor vikt man fäster vid vardera variabeln varierar, men oftast tillämpar man inte något mer sofistikerat vägningsförfarande. I allmänhet är man heller inte intresserad av att få en exakt rangordning av yrken, utan man vill ha ett någorlunda tillförlitligt underlag för en hierarkisk yrkesindelning, som i sin tur kan bilda underlag för en indelning i socialgrupper. Hur många grupper som bildas och var skärningslinjerna skall ligga återkommer vi till.

En av de indikatorer som nämns kräver särskild uppmärksamhet. Det gäller *prestige*. Anledningen härtill är, att samtidigt som den måste anses som en synnerligen relevant indikator, är den svår att få ett direkt och objektiva mått på. Denna indikator är sålunda snarare en latent än en manifest variabel. Härtill kommer att prestige i vissa fall korrelerar positivt och i andra fall negativt med den viktiga indikatorn inkomst.

"I de yrken där prestige verkar som en tilläggsbelöning kan en positiv korrelation mellan inkomst och prestige förväntas. Om prestige ersätter inkomst som belöning eller tvärtom, kan man förvänta en negativ korrelation. På grund av att korrelationen mellan inkomst och prestige i allmänhet är positiv, måste tilläggsfunktionen vara den dominerande. Men ersättningsfunktionen som leder till en negativ korrelation kan också bevisas. Bödelsyrket har låg prestige; större delen av dess belöning är sålunda ekonomisk. Vissa tjänstemannayrken kan förmodligen sägas erhålla en god del av sin sociala belöning i form av prestige." (Svalastoga, 1968, s. 150).

En annan av indikatorerna spelar en central roll inom marxistisk teori. I detta fallet gäller det *produktionsekonomisk roll*, eftersom man inom marxismen utgår från att det existerar två sociala huvudkategorier - den klass som förfogar över produktionsmedlen och kapitalet samt den klass som säljer sin arbetskraft, "kapitalisterna" och "proletärerna". Att använda sig av denna dikotomisering i konkreta undersökningar ställer sig dock problematiskt, eftersom majoriteten i samhället inte tillhör någon av dessa kategorier utan fördelar sig på ett antal mellanskikt. Detta var redan Marx medveten om - och sedan den tid då han formulerade sina teorier har mellanskikten blivit allt större (Therborn, 1981; Ahrne et al, 1985).

Mätning av social status

Ibland förekommer det att man kompletterar yrkestillhörigheten med någon eller några andra stratifieringsvariabler t.ex. förmögenhet, bostadsförhållanden, politiskt inflytande och fritidsaktiviteter för att åstadkomma en indelning i socialgrupper.

I dessa fall försöker man fånga in ett vidare begrepp än yrkesstatus, nämligen *social status*, även detta en latent variabel. För att ge ett exempel härpå kan vi ta en tidigare tillämpad metodik hämtad från USA (Warner et al, 1946). Här erhålls ett mått på social status genom att kombinera de fyra

variabler som återfinns i tabell 1. Varje variabel är sjugradig och vikterna varierar mellan två och fyra.

Tabell 1. Mätning av social status enligt Warners metod.

Variabel	Poäng	Vikt
Yrke	1 - 7	4
Inkomstkälla	1 - 7	3
Bostadstyp	1 - 7	3
Bostadsområde	1 - 7	2
Slutpoäng	12 - 84	(låg poäng = hög status)

Yrkesindelningen är gjord utifrån en subjektivt utformad prestigeskala. Bostadstypen klassificeras efter villans eller lägenhetens storlek och kvalitet. Bostadsområdet baserar på områdets struktur och prestige. Inkomstkällan rangordnas på följande sätt:

1. Ärvd förmögenhet
2. Hoptjänad förmögenhet
3. Avkastning av företag och arvode
4. Månadslön
5. Veckolön
6. Privat understöd
7. Socialt understöd och icke respektabla inkomstkällor

Låt vara att metoden är gammal och härrör från USA, men ändå måste man ställa sig frågande både till det sätt på vilket flera av variablerna mäts och hur de sammanvägs.

Det bör också påpekas att det ligger en fara i att använda begreppet social status för att bestämma individens socialgruppstillhörighet. Detta beror på att begreppet i sig inkluderar sådana variabler som kan vara av intresse att studera. Om man t.ex. vill undersöka skillnader i boende mellan olika socialgrupper, men redan avvänt bostadstyp och bostadsområde vid socialgruppsklassificeringen, hamnar man i ett cirkelbevis. Följande uppmaning förtjänar därför att citeras:

"Om man med hjälp av klassbegreppet vill försöka förstå och förklara skiktning och olikheter i samhället är det väsentligt att man inte skapar ett begrepp i vilket man bygger in alla de skillnader man har observerat - gör man det, kan begreppet inte användas för stort andra syften än att visa att dessa skillnader föreligger. Tvärtom är det viktigt att försöker ge begreppet en entydig

avgränsning, så att det kan relateras till andra samhällsförhållanden och bidra till deras förklaring." (Erikson & Widerberg, 1993, s. 320).

Självskattning av social status

Ytterligare en möjlighet att få ett mått på individernas socialgruppsstillhörighet är att låta dem själva ange, vilken grupp de tillhör. Man kan t.ex. tillfråga dem om de räknar sig till "högre medelklass", "lägre medelklass" eller "arbetarklass" (Carlsson, 1959, s. 378). Tanken bakom en sådan klassificering är att individernas klassmedvetande skall få göra sig gällande. Härvid är det troligen inte endast personens yrke som är avgörande, utan även sådana faktorer som härkomst, förmögenhet, partisympatier och livsstil i största allmänhet.

En nackdel med denna subjektiva metodik är att personer som enligt olika objektiva kriterier tillhör klart skilda samhällsskikt placerar sig i samma socialgrupp och vice versa. Dessutom blir arbetargruppen betydligt större med denna mätmetod än med någon annan. Orsaken är, att det finns betydligt fler tjänstemän och företagare som anser sig tillhöra arbetarklassen, än vad det finns arbetare som vill räkna sig till medelklassen (Vogel, 1987, s. 42).

3. Svenska socialgruppsindelningar

Äldre indelningar

Sedan början av 1900-talet har man i Sverige använt sig av olika socialgruppsindelningar. Gemensamt för dessa är att de nästan uteslutande grundats på yrkesklassificeringar. En av de mest kända infördes 1911, i vilken befolkningen indelades i "den högre klassen", "medelklassen" och "kroppsarbetarnas klass". Denna kategorisering har sedan flitigt utnyttjats i valstatistiken, varvid grupperna kallats socialgrupp I, II och III. (SCB, 1982, s. 27).

En annan indelning användes fram till 1970-talet för att klassificera nybörjarna vid universitet och högskolor efter social härkomst (SCB, 1976, s. 66). I denna särhölls följande tio huvudgrupper:

1. Jordbruk med binäringar utom arbetare
2. Folkskollärare m.fl.
3. Akademiker
4. Officerare
5. Direktörer, disponenter, grosshandlare
6. Handlande, handelsresande, hantverksmästare
7. Högre tjänstemän utom akademiker, vissa fria yrken
8. Övriga tjänstemän
9. Arbetare
0. Övriga och yrke okänt

Under 60-talet låg denna yrkeskategorisering till grund för den indelning i socialgrupper, vilken användes inom Individualstatistikprojektet - ett longitudinellt forskningsprojekt som omfattar samtliga svenskar födda den 5, 15 och 25 år 1948 resp. 1953. Eftersom jag ofta kommer att hänvisa till detta projekt och till dess efterföljare UGU-projektet, ges en kortfattad beskrivning av projektet i bilaga I.

I Individualstatistikprojektet utnyttjas faderns yrkesgrupp i kombination med hans utbildning på så sätt som framgår av tabell 2. Några karakteristiska drag i denna indelning förtjänar att uppmärksammas.

- Indelningen bygger endast på faderns yrke och utbildning. Orsaken härtill är att vid konstruktionen 1961 saknade det stora flertalet av mödrarna yrkesuppgift. 75 procent var klassificerade som "fru". (Vad gäller utbildning hade endast 14 procent av mödrarna mer än folkskola - och merparten av dessa var gifta med män som också hade högre utbildning.)
- Med hjälp av utbildningsvariabeln klyvs yrkesgrupperna 6, 7, 8 och 9. Skälet härtill är att utbildningsnivån i hemmet är av speciell betydelse för barnens skolgång.

- Folkskollärare har förts till den högsta gruppen och ej som brukligt var vid denna tid till någon mellangrupp. Bakom denna klassificering ligger det faktum, att barn till folkskollärare kännetecknas av en mycket hög studieambition - väl i nivå med barn till officerare, direktörer och andra inom den högsta socialgruppen (Jfr Härnqvist, 1958, s. 57-61).
- Vad gäller utbildningsambitioner är grupp D (jordbrukare) ganska lik grupp E (arbetare), men den skiljer sig i så många övriga avseenden, att det ansågs motiverat att låta jordbrukarna bilda en separat grupp. Tilläggas kan att gruppen i början av 60-talet utgjorde 13 procent av befolkningen (tabell 2), medan den i mitten på 90-talet krympt till knappa 2 procent. Detta innebär att man i dagsläget måste ha mycket stora material för att kunna särhålla en jordbrukargrupp.

Tabell 2. Indelningen i socialgrupper inom Individualstatistikprojektet samt gruppernas storlek bland dem födda 1948 resp. 1953.

Social-grupp	Faderns yrkesgrupp	Faderns utbildning	Andel barn födda 1948	Andel barn födda 1953
A	2, 3, 4, 5	Samtliga	5	7
B	6, 7, 8, 9	Realexamen eller högre	9	12
C	6, 7, 8	Enbart folkskola el motsv	20	19
D	1	Samtliga	13	10
E	9	Enbart folkskola el motsv	48	47
F	0	Samtliga	5	5
Summa %			100	100

SEI-koden

Den mest använda socialgruppsindelningen under senare decennier är SCB:s *Socioekonomiska indelning* i allmänhet kallad *SEI-koden*. Enligt Vogel (1987, s. 19) har följande principer legat till grund för denna kod:

- Uppdelning på förvärvsarbetande (arbetar =>16 tim/vecka) och olika kategorier av icke-förvärvsarbetande (studerande, hemmafruar, förtidspensionärer, långvarigt arbetslösa, värnpliktiga).
- Uppdelning av de förvärvsarbetande på anställda och företagare.
- Anställda delas upp på arbetare och tjänstemän (här följer man gränsen mellan LO och TCO/SACO).

- Alla anställda delas sedan upp efter för sitt yrkes normala utbildningskrav (oavsett sin egen faktiska utbildning).
- Arbetarklassen delas sedan upp efter varuproduktion ("arbetarklassens kärna") resp. tjänsteproduktion.
- Tjänstemän delas ytterligare upp m h t om man har underställd personal eller ej.
- Företagare delas upp på jordbrukare och övriga samt efter areal resp. antal underställda.

Utmärkande för SEI-koden är att den kan användas i mer eller mindre aggregerad form. Härmed menas att man kan välja mellan indelningar bestående av få eller många grupper. I den mest aggregerade formen sårhålls endast grupperna arbetare, tjänstemän och företagare. Man utgår således från indikatorerna *produktionsekonomisk roll* och *facklig tillhörighet*. Om man vill ha en finare indelning uppdelas arbetargruppen i två och tjänstemannagruppen i tre undergrupper med hjälp av indikatorn *utbildning* (tabell 3).

Tabell 3. SEI- koden i aggregerad form.

Huvudkategori	Kod	Underkategori	Specifikation
Arbetare	11 - 12	Ej facklärd arbetare	< 2 års utb efter grundskolan
	21 - 22	Facklärd arbetare	=> 2 års utb efter grundskolan
Tjänstemän	33 - 36	Lägre tjänstemän	< 3 års utb efter grundskolan
	44 - 46	Tjänstemän på mellannivå	3 - 6 års utb efter grundskolan
	54 - 60	Högre tjänstemän	> 6 års utb efter grundskolan
Företagare	76 - 87		
Övriga	90 - 99	Ej klassificerbara	

I sin fullständiga form består SEI-koden av 18 yrkesgrupper samt av ett antal grupper som ej kan klassificeras efter yrkestillhörighet (tabell 4).

Tabell 4. SEI- koden i fullständig form.

Huvudkategori	Kod	Specifikation
Arbetare	11	Ej facklärd arbetare, varuproducerande
	12	Ej facklärd arbetare, tjänsteproducerande
	21	Facklärd arbetare, varuproducerande
	22	Facklärd arbetare, tjänsteproducerande
Tjänstemän	33	Lägre tjänstemän I
	34	Lägre tjänstemän II, utan underställda
	35	Lägre tjänstemän II, med underställda
	44	Tjänstemän på mellannivå, utan underställda
	45	Tjänstemän på mellannivå, med underställda
	54	Högre tjänstemän, utan underställda
	55	Högre tjänstemän, med underställda
57	Ledande befattningar	
Företagare	60	Fria yrkesutövare med akademikerkyrken
	76	Ensamföretagare
	77	Mindre företagare (1 - 9 anställda)
	78	Större företagare (fler än 10 anställda)
	86	Mindre lantbrukare (högst 20 hektar åker)
	87	Större lantbrukare (mer än 20 hektar åker)
Övriga	90-99	Ej förvärvsarbetande. Uppgift saknas m.m.

Arbetarna indelas förutom efter utbildningsnivå även efter produktionsform.

Tjänstemännen indelas efter utbildning samt antalet underställda, dvs. att man tar även med indikatorn *makt*. Bland tjänstemännen tillkommer dessutom undergruppen "Ledande befattningar". I denna ingår yrken som tillhör direktionen i företag och organisationer med minst 100 anställda och i offentlig tjänst byråchefsbefattningar eller högre. Ytterligare en indikator torde ha använts här, nämligen *inkomst*.

Bland företagarna skiljer man på jordbrukare och andra företagare och i båda fallen görs underindelningar där indikatorerna *makt* och *inkomst* är av betydelse för grupptillhörigheten.

SEI-koden finns utförligt beskriven i en rapport utgiven av SCB (1982). I denna finns dels en förteckning över samtliga yrken som tillhör en viss undergrupp, dels en alfabetisk uppställning av (de flesta) förekommande yrken med angiven undergrupp (kod).

Det tidigare nämnda *Individualstatistikprojektet* vid Göteborgs universitet sammanslogs 1990 med ett annat longitudinellt projekt, *Utvärdering genom uppföljning*, vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Detta sammanslagna projekt går nu under benämningen UGU-projektet (se bilaga I). Här finns förutom de två kohorterna födda 1948 och 1953 ytterligare fem

kohorter, där majoriteten av de ingående individerna är födda 1967, 1972, 1977, 1982 samt 1987.

För elever födda 1967 och senare tillämpar man en socialgruppsindelning som baserar sig på SEI-koden. Den skiljer sig också från den som användes tidigare, såtillvida att man tar hänsyn till både faderns och moderns yrke. Närmare bestämt låter man den av föräldrarna som har högst yrkeskod bestämma barnets socialgruppstillhörighet.² Detta är möjligt eftersom den stora majoriteten av mödrarna varit förvärvsarbetande under de senaste decennierna.

Som framgår av tabell 5 har en indelning gjorts i tre socialgrupper samt en restgrupp. I denna ingår de, där yrkesuppgift saknas för både fadern och modern eller uppgifterna varit sådana att de ej gått att klassificera.³ För den äldsta kohorten är uppgifterna hämtade från Folk - och bostadsräkningen 1980 (FoB-80) och för den näst äldsta från FoB-85. Övriga uppgifter är tagna från FoB-90.

Tabell 5. Indelningen i socialgrupper inom UGU-projektet samt gruppernas storlek bland dem födda 1967, 1972, 1977 resp. 1982. Vid kategoriseringen utgår man från den förälder som har den högsta yrkesklassificeringen.

Social-grupp	Föräldrarnas yrkesgrupp	Kod	1967	1972	1977	1982
III	Ej facklärd arbetare	11 - 12	18.4	16.6	14.9	14.6
III	Facklärd arbetare	21 - 22	19.3	16.9	16.1	15.5
II	Lägre tjänstemän	33 - 36	12.4	11.8	11.9	10.8
II	Tjänstemän mellannivå	44 - 46	19.9	21.5	22.6	21.8
II	Företagare	76 - 89	12.9	8.6	9.1	6.8
I	Högre tjänstemän	54 - 60	11.5	16.6	17.2	19.5
0	Uppgift saknas	90 - 99	5.5	7.9	8.1	10.9
Summa	%		100	100	100	100

Om man granskar tabellen finner man en klar skillnad mellan barn födda 1967 och 1982. Under 15-årsperioden har andelen barn som kommer från

² En något annorlunda förfaringssätt redovisas av Erikson och Jonsson (1993, s. 41). De utgår från vad som kallas den dominerande klasspositionen i familjen. Detta innebär att om den ena föräldern arbetar heltid och den andra deltid bestämmer den förstnämnda familjens socialgrupp. Om båda arbetar heltid anses den dominera som har det mest kvalificerade yrket.

³ Enligt SCB (1989, s. 25) består bortfallet till största delen av personer som inte betraktat sig som förvärvsarbetande när de besvarat FoB-blanketten och som därför heller inte brytt sig om att besvara frågan om yrke på blanketten.

arbetarhem minskat, medan barn från hem, där en eller båda föräldrarna är högre tjänstemän, har ökat kraftigt. Orsakerna härtill är strukturella förändringar på arbetsmarknaden i kombination med en stigande utbildningsnivå bland befolkningen. Förskjutningen i socialgruppsammansättningen är heller inget nytt fenomen utan har pågått under större delen av 1900-talet (Se t.ex. Ahrne et al, 1996, s. 63). Förändringarna under de senaste åren har dock gått betydligt snabbare och varit mer drastiska än tidigare.

Vilka följder får detta? En konsekvens blir att jämförelser över tid försvåras. Om man vill undersöka hur utbildningsvalen förändrats inom olika socialgrupper, gör man jämförelser mellan grupper som har samma beteckning men som till storlek och sammansättning kan variera kraftigt. Speciellt bekymmersamt i detta sammanhang är att socialgrupp I - ofta använd som en slags referensgrupp - har ökat och kommer att öka i allt snabbare takt. Orsaken till detta hänger i sin tur samman med utbildningsreformer inom högskolan, vilka medfört att många kortare utbildningar nu har blivit treåriga. De som fullföljer dessa utbildningar förs nu enligt SEI-kodens klassificeringsprinciper till gruppen "Högre tjänstemän" - något som vare sig de själva eller andra kanske anser vara helt korrekt. För att komma tillrätta med detta och vissa andra problem har SCB tillsatt en utredning med uppgift att se över SEI-koden.

4. Internationella socialgruppsindelningar

Olika typer av socialgruppsklassificeringar förekommer i de flesta länder. Liksom i Sverige baserar de sig vanligen på individernas yrkestillhörighet (Keeves & Saha, 1997). I t.ex. USA förekommer ofta en indelning i följande sex yrkeskategorier:

1. Professional
2. Managerial
3. Clerical
4. Skilled
5. Semiskilled
6. Unskilled

De sex kategorierna sammanslås ibland till två, varvid kategori 1 till 3 benämns "white-collar workers" och kategori 4 till 6 "blue-collar workers". När man i amerikanska undersökningar ser beteckningen SES (socioekonomisk status) är det vanligtvis någon variant av den redovisade skalan som legat till grund för klassificeringen.

I Storbritannien existerar en liknande yrkesklassificering, men kategorierna är något annorlunda definierade:

1. Professional
2. Intermediate occupations
- 3 N. Skilled occupations (non manual)
- 3 M. Skilled occupations (manual)
4. Partly skilled occupations
5. Unskilled occupations

För att underlätta jämförelser mellan länder utgavs i slutet av 50-talet en publikation med titeln *International Standard Classification of Occupations*. Denna har sedan reviderats vid flera tillfällen och den senaste upplagan är från 1988 (ISCO-88).

Yrkesklassificeringarna i ISCO-88 baseras på två huvudbegrepp - *job* (yrkets inriktning) och *skill* (yrkets kvalifikationsnivå). Närmare bestämt definieras begreppen på följande sätt:

"Job - defined as a set of tasks and duties executed, by one person - is the *statistical unit* classified by ISCO-88. A set of jobs whose main tasks and duties are characterised by a high degree of similarity constitutes an *occupation*. Persons are classified by occupation through their relationship to past, present or future job.

Skill - defined as the ability to carry out the tasks and duties of a given job - has for the purposes of ISCO-88 the two following dimensions:

a. *Skill level* - which is a function of the complexity and range of the tasks and duties involved; and

b. *Skill specialisation* - defined by the field of knowledge required, the tools and machinery used, the materials worked on or with, as well as the kind of goods and services produced." (ISCO-88, s. 2).

Utifrån de två huvudbegreppen görs en indelning i yrkesgrupper som sedan förs samman till allt mer aggregerade nivåer- "unit groups", "minor groups", "sub-major groups" och slutligen i "major groups". Antalet enheter på varje aggregrationsnivå liksom beteckningarna på tio huvudkategorierna (major groups) redovisas i tabell 6, hämtad från ISCO-88 (s. 3).

Tabell 6. Yrkesklassificering enligt ISCO-88.

Major groups	Sub-major groups	Minor groups	Unit groups	ISCO skill level
1. Legislators, senior officials and managers	3	8	33	--
2. Professionals	4	18	55	IV
3. Technicians and associate professionals	4	21	73	III
4. Clerks	2	7	23	II
5. Service and shop and market sales workers	2	9	23	II
6. Skilled agricultural and fishery workers	2	6	17	II
7. Craft and related trades workers	4	16	70	II
8. Plant and machine operators and assemblers	3	20	70	II
9. Elementary occupations	3	10	25	I
0. Armed forces	1	1	1	--
Totals	28	116	390	

I tabell 6 finns också information om den utbildningskompetens (ISCO skill level) som krävs för de yrken som förts till respektive huvudkategori. Mycket kortfattat kan dessa nivåer definieras enligt följande:

- I. Primary education
- II. Secondary education.
- III. Post-secondary not tertiary education
- IV. Tertiary education.

Om vi granskar tabell 6 utifrån det svenska utbildningssystemet innebär detta, att de yrken som ingår i huvudkategori 2 kräver examen från universitet eller högskola, de i kategori 3 en viss vidareutbildning efter en gymnasieskolan, de i kategori 4 till 8 en kortare eller längre gymnasial utbildning, medan de i kategori 9 enbart kräver grundskola. De yrken som tillhör grupp 1 (politiker, företagare m.fl.) respektive kategori 0 (yrken inom försvarsmakten) har man ej kunnat utbildningsklassificera.

Med utgångspunkt från ISCO-koden är det möjligt att göra en fyrgradig socialgruppsindelning som skulle kunna tillämpas i flertalet länder. Ett förslag till en sådan ges nedan.

- A. Huvudkategori 1 och 2
- B. Huvudkategori 3.
- C. Huvudkategori 4 till 8.
- D. Huvudkategori 9.

Kategori 0 går inte att direkt placera in i denna gruppering. För att kunna socialgruppsklassificera de yrken som ingår i denna kategori, måste man veta vilka befattningar det rör sig om. Som exempel kan nämnas att i den gamla svenska indelningen från 1911 fördes officerare till socialgrupp I, underofficerare till grupp II och underbefäl till grupp III.

Avslutningsvis måste det påpekas att även om man har tillgång till en internationell yrkesklassifikation, kan det vara svårt att jämföra enskilda yrken, vad gäller den sociala status som de åtnjuter i skilda länder. Samma yrke kan kräva olika utbildning, ge olika ekonomisk avkastning och/eller av tradition medföra varierande grad av prestige. Så t.ex. betraktas läkare som ett högstatus yrke i Sverige liksom i de flesta andra länder, men så var ingalunda fallet i Sovjetunionen.

5. Bortfallsproblem vid socialgruppsindelningar

Att det saknas yrkesuppgifter för en viss del av de personer som ingår i en undersökning, måste man alltid räkna med i större samhällsvetenskapliga studier. Detta bortfall är allvarligt, eftersom man inte kan utgå från att det är slumpmässigt. Låt oss se på ett exempel.

I en undersökning inom UGU-projektet studerades bl.a. sambandet mellan social bakgrund och gymnasieutbildning (Svensson & Stahl, 1996). I undersökningen uteslöts de elever som ingår i grupp 0. Motiveringen var att man för dessa elever ej hade något reellt mått på social bakgrund samt att de varit förhållandevis få. Kritik kan dock riktas mot detta förfarande. Som utgångspunkt för kritiken skall vi ta tabell 7, där det inte endast redovisas data för socialgrupp I, II och III utan även för 0-gruppen.

Tabell 7. Andelen elever som ej påbörjat resp. ej fullföljt gymnasiestudier.

Socialgrupp	Andel elever som ej påbörjat gymnasieskolan	Andel elever som avbrutit gymnasieskola
I	9 %	11 %
II	13 %	12 %
III	18 %	16 %
0	23 %	25 %

Som framgår av tabellen går skillnaderna mellan grupp I, II och III i den riktning som man kunde vänta sig. Det intressanta i detta sammanhang är dock procentsatserna för grupp 0. Dessa visar mycket klart på att 0-gruppen skiljer sig från övriga grupper, såtillvida att denna inte endast har de största andelen elever som aldrig påbörjar gymnasiestudier, utan dessutom uppvisar den högsta avbrottsfrekvensen bland dem som gått vidare till gymnasieskolan.

Uppgifterna i tabell 7 visar på hur angeläget det är, att även inkludera sådana elever som saknar uppgifter om föräldrarnas yrke - i annat fall riskerar man att få en ofullständig och något felaktig resultatbild. Speciellt viktigt blir detta i kommande undersökningar inom UGU-projektet, eftersom andelen elever utan socialgruppsuppgift successivt ökar. Som man kan utläsa av tabell 5 har nämligen denna kategori stigit från 5.5 procent bland dem födda 1967 till 10.9 procent bland födda 1982.

Man bör också beskriva 0-gruppen så noga som möjligt med hjälp av den information som är tillgänglig. Om vi håller oss till UGU-projektet finns det sålunda en del bakgrundsinformation som är av klart intresse. Av denna framgår att eleverna i 0-gruppen i betydligt större utsträckning har utländsk bakgrund, att inslaget av sådana elever i gruppen ökar samtidigt

som gruppens kunskaper i svenska minskar. Vidare vet vi att dessa elever oftare kommer från enföräldershem, att de har fler syskon samt att föräldrarna i större utsträckning är arbetslösa (se vidare bilaga II).

Av tillgängliga uppgifter framgår således att de elever, som saknar yrkesuppgift om föräldrarna och därmed inte har kunnat socialgruppsklassificeras, skiljer sig systematiskt från övriga elever i ett antal demografiska och socioekonomiska variabler. Man får bilden av en grupp, som lever under kärevarre villkor än någon annan grupp - en grupp som riskerar att förbli en dold underklass, om den ej lyfts fram i utbildningssociologiska och andra samhällsvetenskapliga undersökningar.

6. Socialgruppsindelningens skilda funktioner

Undersökningar där man studerar skillnader mellan socialgrupper

Som nämndes inledningsvis är det angeläget att få kunskap om vilka skillnader det finns mellan olika socialgrupper med avseende på skilda välfärdsaspekter - utbildning, materiell standard, hälsa etc. Så t.ex. har man konstaterat att andelen rökare och andelen överviktiga är betydligt högre och att andelen regelbundna motionärer är betydligt lägre i gruppen "icke facklärd arbetare" i jämförelse med gruppen "högre tjänstemän" (Vogel, 1987, s. 239). Detta är viktig information, för att samhället skall kunna göra stödinsatser för de grupper, vilka är av störst behov av dessa.

Skillnader mellan socialgrupper är också en utgångspunkten för forskning inom olika områden. Så t.ex. bygger uppskattningarna av den sociala snedrekryteringen till högre studier på att ungdomar från olika samhällsklasser i varierande grad genomgått gymnasial och eftergymnasial utbildning (Erikson & Jonsson, 1993). Likaså baseras beräkningarna av den s.k. utbildningsreservens storlek på detta förhållande (Husén, 1948; Härnqvist, 1958).

Ofta är man inte enbart intresserad av att fastställa skillnaderna mellan olika socialgrupper, utan man vill också försöka spåra orsakerna till dessa. Detta är givetvis en betydligt svårare uppgift, samtidigt som det är en förutsättning för att man skall förstå hur skillnaderna uppstått och hur de skall kunna elimineras eller reduceras.

Två huvudtyper kan urskiljas bland de studier som syftar till att förklara gruppskillnaderna:

1. Undersökningar som försöker klarlägga, vilka bakomliggande individ- eller miljöfaktorer det är, som åstadkommer differenserna. Exempel på en sådan undersökning är Svensson (1971), där han identifierar en antal faktorer, som medverkar till att barn från högre socialgrupp bättre förmår att omsätta sin begåvning i goda skolprestationer.
2. Undersökningar av longitudinell karaktär som påvisar hur den sociala bakgrunden successivt påverkar individens beteende. Som exempel på sådana undersökningar kan nämnas Härnqvists (1994) analys av selektionen till gymnasium och högskola samt Reuterbergs (1996) studie av hur skillnaderna i matematikkunskaper mellan elever från olika socialgrupper utvecklas från årskurs 3 till 9.

Undersökningar där socialgrupp används som kontrollvariabel

I vissa fall är socialgruppskillnaderna i sig inte av intresse. Däremot vill man hålla dem under kontroll, så att de inte påverkar resultaten av

undersökningarna. Detta gäller då man vet, att socialgruppstillhörigheten samvarierar med det beteenden eller de fenomen som man vill studera. Två exempel skall ges:

I slutet av 50-talet infördes en sexårig odifferentierad bottenskola i södra Stockholm, medan man i norra delen av staden kunde gå över till realskolan efter fyra år i folkskolan. För att undersöka om tidpunkten för differentieringen hade någon betydelse prövades eleverna i de båda områdena med olika test och kunskapsprov i årskurs 6, 7, 8 och 9 (N-E. Svensson, 1962). Eftersom den sociala strukturen var olika i norra och södra Stockholm indelades materialet i tre socialgrupper. Härefter jämfördes testresultaten *inom* varje grupp. Tilläggas kan att testresultaten också justerades för initiala olikheter i kunskapsnivå.

För att belysa lekskolans inverkan på barns utveckling genomförde Stukát (1966) en undersökning, där han jämförde barn som vistats respektive inte vistats i lekskola. Barnen jämfördes med avseende på fysisk, motorisk, social, emotionell samt intellektuell utveckling. Eftersom många faktorer är avgörande för barnets utveckling hölls några av de mest betydelsefulla under kontroll, såtillvida att barnen matchades med avseende på ålder, antal syskon, bostadsområde samt socialgrupp - den sista inte minst väsentlig i detta sammanhang.

Under senare år har intresset ökat för evalueringsstudier - man vill veta hur olika skolor lyckas med sin undervisning. Ett skäl härtill är de ökade möjligheterna att på lokal nivå bestämma undervisningens planering och genomförande. Vid jämförelser mellan skolor måste man dock ta hänsyn till sammansättningen av eleverna varierar med hänsyn både till studieförutsättningar och social bakgrund. För att göra jämförelserna mer rättvisande måste dessa faktorer hållas under kontroll, något som ingående diskuteras av Willms (1992).

7. Vilken indelning skall man välja?

Undersökningens syfte

Det syfte man har med sin undersökning är givetvis av stor betydelse för den indelning i socialgrupper som väljs. Antag att man är intresserad av hur hemmiljön påverkar elevens prestationer i skolan. I en sådan undersökning är det naturligt att föräldrarnas utbildning - både faderns och moderns - får en avgörande betydelse.

Ett exempel på denna typ av studier är en baserad på Individualstatistikprojektets två kohorter. I denna analyseras vissa demografiska variabelers samvariation med *relativ skolprestation*, närmare bestämt vilken betydelse olika bakgrundsfaktorer har för skolframgången då elevernas begåvning hålls under kontroll (Svensson, 1971). Den primära indelningen i denna studie är:

Grupp 1. Fadern och/eller modern har studentexamen eller högre utbildning.

Grupp 2. Fadern och/eller modern har realexamen eller motsvarande utbildning.

Grupp 3. Fadern och modern har enbart folkskola eller motsvarande utbildning.

Eftersom merparten av föräldrarna i den aktuella undersökningen är födda under 1900-talets tre första decennier kom c:a 80 procent att ingå i grupp 3. Den valda inledningen utmynnade således i en stor - och troligen ganska heterogen - grupp samt två förhållandevis små grupper. För att få mer nyanserad information om de elever som ingår i grupp 3 indelades denna i subgrupper, varvid hänsyn togs till faderns yrke och hemortskommunens utbildningsresurser (tabell 8).

Genom den valda indelningsmetodiken fick man reda på sambanden mellan föräldrarnas utbildning och barnets relativa skolprestationer. Härutöver kunde man belägga sambanden med faderns yrkesställning respektive hemortens utbildningsresurser för den stora grupp av elever, vars föräldrar enbart hade obligatorisk utbildning.

Låt oss ta ett annat exempel. I en undersökning som utfördes bland elever och föräldrar i Östersunds kommun mellan 1989 och 1991, var huvudsyftet att belysa det statliga studiehjälpens betydelse, när man står i begrepp att välja respektive när man påbörjat en gymnasial utbildning (Reuterberg & Svensson, 1993). Det rör sig om en studie, där man granskar vad samhällets

Tabell 8. En gruppindelning där föräldrautbildning utgör primär stratifieringsvariabel och faderns yrke samt hemortens utbildningsutbud tjänstgör som sekundära.

Grupp	Föräldrarnas utbildning	Faderns yrke	Hemortskommun
1	Hög	Samtliga	Alla
2	Medel	Samtliga	Alla
3:1	Låg	Tjänsteman, företagare	Gymnasium tillgängligt
3:2	Låg	Tjänsteman, företagare	Gymnasium ej tillgängligt
3:3	Låg	Arbetare	Gymnasium tillgängligt
3:4	Låg	Arbetare	Gymnasium ej tillgängligt

olika ekonomiska stödinsatser - studiebidrag, inackorderingstillägg, extra tillägg m fl - betyder för skilda kategorier av elever. Här är det naturligt att hemmets ekonomiska resurser får väga tungt, då eleverna indelas i samhällsklasser. I den aktuella studien tar man därför hänsyn endast till familjens inkomst när gruppindelningen görs. Man använder sig således av den manifesta variabeln *inkomst* som klassificeringsvariabel och försöker ej få något mått på den latent variabeln *yrkesstatus*. I konsekvens med detta talar man ej heller i undersökningen om socialgrupper utan om inkomstgrupper.

Tabell 9. En gruppindelning baserad på familjens inkomst.

Grupp	Inkomstnivå	Familjens månadsinkomst	Andel elever som tillhör gruppen
1	Hög	20 000 kr eller mer	C:a 45 %
2	Medel	12 000 - 20 000 kr	C:a 35 %
3	Låg	12 000 kr eller mindre	C:a 20 %

Som framgår av tabell 9 har inkomstgränserna valts så, att grupp 3 omfattar endast en femtedel av samtliga undersökningsdeltagare. Skälet härtill är, att det var av speciellt intresse att få veta, vilken betydelse studiestödet hade för dem med mycket begränsade ekonomiska resurser.

Med de två exemplen har jag velat visa, att undersökningens syfte är betydelsefullt för den indelning av social bakgrund som väljs. *I och med att socialgruppsklassificering kan göras efter olika principer, är det emellertid oerhört angeläget, att man noga redogör för hur indelningen är gjord, då en undersökning presenteras.*

Undersökningsmaterialets storlek och sammansättning

Lika avgörande som undersökningens syfte kan materialets storlek vara, då en socialgruppsindelning skall skapas. Några exakta regler för hur många individer det skall finnas i varje grupp existerar inte, men man bör helst inte ha färre än 100. Skälet härtill är, att resultat som baserar sig på små grupper blir instabila på grund av bl.a. urvalsfel vid samplingsproceduren. Ofta redovisar man också sina resultat i form av procentsatser och om dessa baseras på små absoluta tal, kan relativt stora procentdifferenser sakna både reell betydelse och statistisk signifikans.

I många fall bör man emellertid ha betydligt större antal än 100 i varje socialgrupp, beroende på att man vill indela materialet efter fler urvalskriterier, exempelvis efter både social bakgrund och kön. Man vill med andra ord undersöka om det föreligger någon interaktion mellan de båda variablerna, t.ex. om den sociala bakgrunden betyder mer för kvinnliga än manliga elever i fråga om val av vissa högskoleutbildningar.

Ju fler undergrupper som man vill uppdelning socialgrupperna i, desto större måste dessa vara i utgångsläget. Så t.ex. väljer Reuterberg (1984) att arbeta med endast två socialgrupper, trots att han har ett mycket stort material. Orsaken är att han också dikotomiserar (tudelar) materialet efter kön, begåvning, studieaspiration samt ytterligare några variabler.

Vare sig man har ett litet undersökningsmaterial eller ett stort material, där man vill studera interaktioner mellan socialgrupp och vissa andra faktorer, kan man nödgas begränsa sig till ett fåtal socialgrupper - ibland till endast två. Var skall man då dra skiljelinjen? I allmänhet är det bäst att lägga den så, att grupperna blir ungefär lika stora. Under alla omständigheter bör man se till, att den ena gruppen inte blir extremt liten.

De sist givna rekommendationerna innebär, att inte endast materialets storlek, utan även dess sammansättning har betydelse. Två exempel ges för att belysa detta.

I en mindre undersökning som omfattade c:a 400 elever i en förortskommun till Göteborg studerades bl.a. förekomsten av förvärvsarbete vid sidan av studierna bland gymnasister på tre- resp. tvååriga linjer (Reuterberg & Svensson, 1985). Eftersom man inte hade tillgång till några uppgifter om hemmets ekonomi, valdes föräldrarnas utbildning för en indelning i socialgrupper. Då materialets storlek endast tillät en uppdelning i två grupper, beslöt man att välja nedanstående indelning för att få någorlunda jämnstora grupper.

Grupp 1. Elever vars far och/eller mor har någon form av eftergymnasial utbildning (läkare, jurister, socionomer, lärare, sjukgymnaster m fl).

Grupp 2. Övriga elever.

Som framgår har det i det närmaste blivit en uppdelning mellan barn från socialgrupp I och barn från övriga grupper. Detta på grund av att utbildningsnivån var relativt hög bland föräldrarna i den aktuella kommunen.

I en större undersökning - det s.k. Lingprojektet - analyserades långtidseffekter av utbildning, närmare bestämt jämfördes grupper som har skaffat sig olika grad av utbildning (enbart obligatorisk utbildning, gymnasial utbildning resp. högre utbildning) med avseende på deras arbetsförhållanden, fritidsvanor, förmåga att göra sig gällande i samhället m.m, (Härnqvist, 1984). Här arbetar man med en form av kvasiexperimentell design, såtillvida att individerna i de olika utbildningskategorierna är matchade med avseende på social bakgrund, kön samt begåvning i 13-årsåldern - de är med andra ord nästan "lika i utgångsläget". Inom detta projekt kunde man inte ta med elever från socialgrupp I, beroende på att det var ytterst få barn från denna grupp som enbart nöjde sig med obligatorisk utbildning. Vad gäller social bakgrund ingår därför endast grupperna II och III (barn till lägre tjänstemän resp. arbetare).

Individernas ålder

Det finns ingen särskild åldersnivå, som t.ex. myndighetsdag, då individen erhåller egen socialgruppsklassifikation. Om man studerar exempelvis sambandet mellan social bakgrund och rekryteringen till olika högskoleutbildningar, är det naturligt att man utgår från föräldrarnas socialgruppstillhörighet (Svensson, 1996). Detta under förutsättning att det rör sig om ungdomsstuderande. Om man däremot är intresserad av vuxenutbildning eller återkommande utbildning, där individerna själva har etablerat sig på arbetsmarknaden innan ifrågavarande utbildning startar, är det lika naturligt att man gör en indelning i socialgrupper som baseras på undersökningsdeltagarnas egna yrken (Lundquist, 1989; SCB, 1991).

Det förekommer emellertid att man vill ha information om såväl föräldrarnas som individens egen socialgrupp i den senare typen av studier. Detta är fallet i en undersökning av Rubenson (1975), vilken syftade till att klarlägga motiv och hinder för vuxenutbildning bland lågutbildade män.

Vidare kan det vara av intresse att undersöka hur såväl utbildningsmotivation som vissa andra variabler (boende, fritidsvanor, hälsa etc) samvarierar dels med individens egen sociala status, dels med makes/makas/sambos sociala status. Detta på grund av att det under senare decennier blivit vanligare att de gifta eller samboende tillhör olika samhällsklasser.

8. Avslutande kommentarer

Vid flera tillfällen har jag poängterat nödvändigheten av socialgruppsklassificeringar inom både forsknings- och utredningsverksamhet. Denna inställning delas dock inte av alla. Som bl.a. Ahrne et al (1985, s 11) påpekar är det många som anser det helt befängt att över huvud taget tala om klasser - det är bara ett sätt att stämpla och etikettera människor. Detta är en uppfattning som jag själv också träffat på vid fler tillfällen, inte sällan bland radikala studenter och fackliga företrädare inom arbetarrörelsen.

En orsak till att man ibland inom arbetarrörelsen är skeptisk mot socialgruppsbegreppet kan sammanhålla med, att man är mindre villig att uppge yrke och utbildning, om man är lågutbildad än om man är högutbildad. Bland de förra kan det också upplevas irriterande att med jämna mellanrum få veta, att man i mindre utsträckning är kulturellt intresserad, att man sköter sin hälsa sämre, att barnen får lägre betyg i skolan etc.

Begreppet "socialgrupp" kan således upplevas som laddat och obehagligt. Detta måste man vara medveten om, när man i undersökningar presenterar skillnader mellan socialgrupper. Härav följer att man noggrant måste motivera varför de aktuella skillnaderna är av intresse, poängtera på vilket sätt de har ett vetenskapligt och/eller ett allmänt samhällsintresse samt diskutera vilka åtgärder resultaten kan ge upphov till.

Vidare är det oftast medeltalsskillnader som analyseras och då det i allmänhet finns stora variationer inom grupperna, innebär detta, att det exempelvis finns ett betydande antal barn från arbetarklassen som ligger över betygsmedeltalet för barn från akademikerhem - något som man heller inte bör underlåta att ge upplysning om.

Avslutningsvis kan det också vara på sin plats att ställa frågan, om inte tiden snart är inne för att överge eller komplettera en i huvudsak hierarkiskt uppbyggd socialgruppsindelning med en mer flerdimensionell. Något som varmt förespråkas i följande inlägg:

"Ett är säkert, nämligen att såväl marxistisk klassanalys som traditionell socialgruppsindelning bygger på ett ohållbart metodiskt postulat om en endimensionell 'vertikal' fördelning av resurser: borgarklass, mellanskikt, arbetarklass, respektive socialgrupp 1, 2, 3 eller hur man nu vill numrera dem. I mindre grova klassifikationer brukar man anta att samhällsstegen har fler pinnar, men problemet kvarstår. Bilden av en stege är en dålig metafor för ett socialt rum som utbreder sig i mer än en dimension." (Broady, 1987, s. 123).

Vad författaren föreslår är att man skall göra en mångdimensionell klassifikation som baserar sig på olika typer av "kapital" - ekonomiskt

kapital, kulturellt kapital, politiskt kapital etc. Han vill alltså se indelningar som bygger på den franske sociologen Bourdieus teorier (Bourdieu, 1987, 1997).

Som tidigare nämnts ökar andelen av den svenska befolkningen som skaffar sig eftergymnasiala utbildningar i accelererande tempo. Man genomgår högskoleutbildningar som inte skiljer sig åt så mycket i fråga om längd, men som i andra avseende uppvisar en oerhörd variation och som leder till helt olika funktioner på arbetsmarknaden. Med hänsyn härtill torde det vara väl befogat att försöka konstruera en socialgruppsindelning, där individerna inte endast placeras efter en "vertikal" utan även efter en "horisontell" dimension.

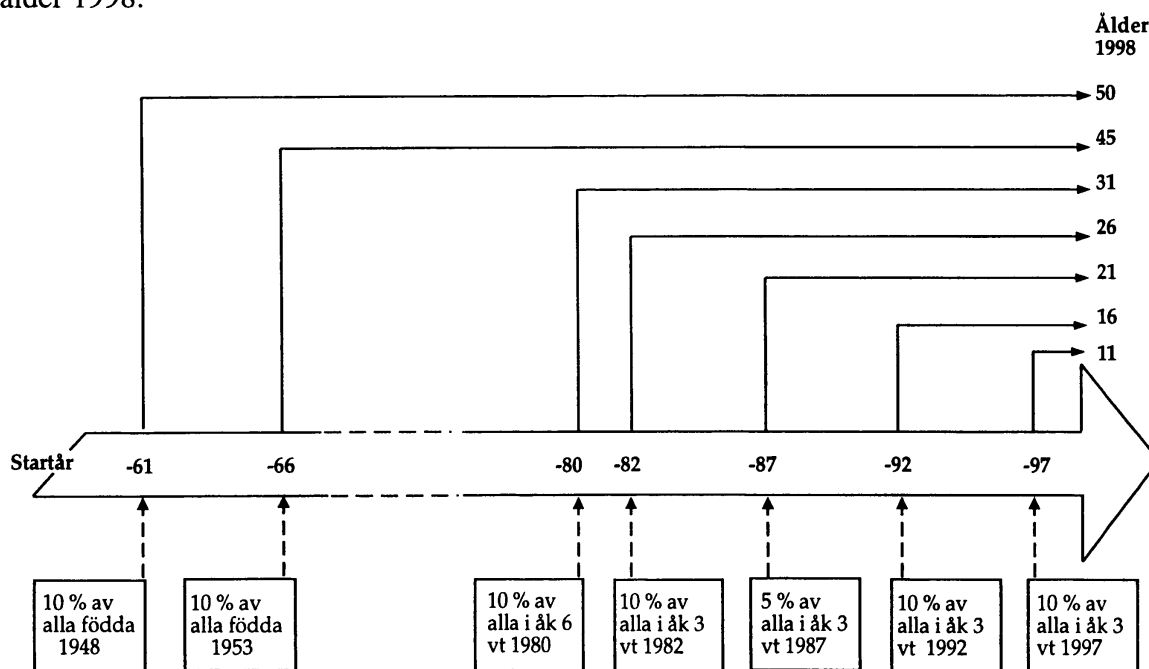
PROJEKTET "UTVÄRDERING GENOM UPPFÖLJNING"

Sedan början av 1960-talet har Statistiska centralbyrån i samverkan med olika forskningsinstitutioner genomfört uppföljningsundersökningar inom skolväsendet. Dessa undersökningar har skett inom ramen för IS-projektet (*Individualstatistikprojektet*) vid Göteborgs universitet och UGU-projektet (*Utvärdering genom uppföljning av elever*) vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm, vilka sedan 1990 är sammanslagna till ett forskningsprojekt vid Göteborgs universitet benämnt "Utvärdering genom uppföljning".

Uppföljningsundersökningarna är ett led i den centrala utvärderingen av skolan och baseras på stora och riksrepresentativa stickprov från olika årskullar av elever. Hittills har sex uppföljningsundersökningar startats:

1. Första gången en insamling av uppgifter ägde rum var vårterminen 1961 och gällde då elever födda den 5, 15 och 25 i någon månad 1948. Vid detta insamlingstillfälle befann sig merparten av de c:a 12.000 eleverna i årskurs 6. De basuppgifter som då införskaffades kompletterades sedan årligen med data fram till 1969.
2. Vårterminen 1966 påbörjades på samma sätt en insamling av uppgifter för elever födda den 5, 15 och 25 i någon månad 1953. Dessa uppgifter för c:a en tiondel av årskullen eller drygt 10.500 elever kompletterades årligen fram till 1974.
3. Den tredje datainsamlingen påbörjades vårterminen 1980. Även i detta fall rör det sig om ett riksrepresentativt stickprov av elever i trettonårsåldern. Det är dock draget på ett annorlunda sätt. Här handlar det nämligen om ett flerstegsurval, där man i första steget gjorde ett stratifierat urval av 29 kommuner. Inom dessa kommuner gjordes sedan ett slumpmässigt urval av skolklasser i årskurs 6. Sammanlagt ingår c:a 9.000 elever, varav flertalet är födda 1967.
4. Det fjärde stickprovet är draget efter samma principer som det tredje, dock med det undantaget att urvalet nu gällde elever i årskurs 3 våren 1982, då den första datainsamlingen genomfördes. Nästa större insamling skedde sedan i årskurs 6. Även i detta stickprov finns omkring 9.000 individer i allmänhet födda 1972.
5. Också det femte stickprovet - liksom de därpå följande - är draget efter samma principer som det tredje. Liksom var fallet med det fjärde stickprovet, gjordes den första datainsamlingen i årskurs 3 och nästa större datainsamling i årskurs 6. Dessa skedde våren 1987 respektive 1990. Av ekonomiska skäl var man denna gång tvingad att minska sampelstorleken, varför antalet elever i detta stickprov endast uppgår till c:a 4.500, merparten födda 1977.
6. I det sjätte stickprovet uppgår antalet individer åter till c:a 9.000. Vid den första datainsamlingen i årskurs 3 våren 1992 insamlades dock enbart s.k. skoladministrativa uppgifter. De första enkätuppgifterna införskaffades först i årskurs 6 (se nedan).
7. Under våren 1997 genomförde SCB insamling av basdata för ytterligare ett stickprov, ca 9.000 elever i årskurs 3, födda huvudsakligen 1987. Dessa elever kommer att utgöra projektets sjunde uppföljningsgrupp.

I figur I:1 ges en översiktlig bild över samtliga uppföljningsundersökningar. Här framgår det vilket år respektive undersökning startat, vilka individer som ingår samt individernas ålder 1998.

Figur I:1. Uppföljningsundersökningarnas startår samt deltagarnas ålder år 1998.

De basuppgifter som insamlas vid uppföljningsundersökningarnas start är av två slag:

- I. *Administrativa uppgifter*, som lämnas av skolexpeditionerna, gäller sådana data som finns tillgängliga i olika förteckningar - bl.a. uppgifter om skola, klass, klasstorlek, studietillval etc.
- II. *Enkätuppgifter* som insamlas från eleverna och i vissa fall från deras målsmän. Här rör det sig bl.a. om svar på frågor angående skolinställning och fritidsintressen samt resultat på olika begåvnings- och kunskapsprov. Vad gäller projektets sju uppföljningsundersökningar görs dock den första insamlingen av enkätuppgifter inte förrän i årskurs 6.

De administrativa uppgifterna kompletteras årligen så länge som eleverna befinner sig inom det allmänna skolväsendet. Enkätuppgifter insamlas såväl under som efter skoltiden, dock med längre tidsintervall.

Syftet med de omfattande datainsamlingarna är att möjliggöra såväl längdsnitts- som tvärsnittundersökningar av stora och representativa elevurval. Härigenom har man bl.a. kunnat belysa :

- hur olika faktorer i uppväxtmiljön successivt påverkat studieval och studieprestationer
- i vilken grad denna påverkan förändrats mellan olika årskullar
- vilken betydelse olika utbildningspolitiska insatser haft i detta sammanhang

Insamlade data har också gett underlag till ett antal utvecklingspsykologiska studier, t.ex. studier rörande skilda miljöfaktorerens betydelse för intelligensförskjutningar, dels inom ett

elevurval som testats vid olika åldersnivåer, dels mellan olika elevurval som testats vid samma ålder men vid olika tidpunkter.

Härutöver har de insamlade uppgifterna använts i andra typer av undersökningar. Många av dessa har kunnat genomföras tack vare att de uppgifter som insamlats under skoltiden senare kompletterats med andra data. Oftast har det då rört sig om delurval - t.ex. sådana personer som ej skaffat sig någon teoretisk utbildning efter grundskolan eller sådana som påbörjat och fullföljt studier vid universitet och högskolor. De kompletterande datainsamlingarna har som regel administrerats av olika dotterprojekt.

För en ytterligare information hänvisas till Härnqvist et al. (1984) samt Härnqvist (1998).

DATA FRÅN UGU-PROJEKTET

I denna bilaga görs vissa jämförelser mellan elever som har uppgift om socialgruppstillhörighet (grupp I - III) samt de som saknar sådan (grupp 0). Gruppernas procentuella storlek i de fyra kohorterna framgår av tabell II:1. Som tidigare påpekats ökar grupp I och 0 under den aktuella tidsperioden, medan de båda övriga minskar.

Tabell II:1. Eleverna fördelning efter socialgrupp i de fyra kohorterna. Procent.

Socialgrupp	1967	1972	1977	1982
I	11.5	16.6	17.2	19.5
II	45.2	42.0	43.6	39.4
III	37.7	33.5	31.0	30.1
0	5.5	7.9	8.1	10.9
Summa %	100	100	100	100

I tabell II:2 redovisas elevernas födelseland i de fyra kohorterna. Andelen födda utomlands ligger genomgående högre för grupp 0 än för övriga grupper, men skillnaden ökar dramatiskt i den yngsta kohorten. Likaså är det en större andel av eleverna i grupp 0, vars föräldrar är födda utanför Sverige och även i detta fall är skillnaden mer markant bland dem födda 1982 (tabell II:3).

Tabell II:2. Uppgifter om elevens födelseland för dem födda 67, 72, 77 och 82. En jämförelse mellan socialgrupp 0 och övriga grupper. Procent.

Födelseland	1967		1972		1977		1982	
	0	I-III	0	I-III	0	I-III	0	I-III
Sverige	78	94	85	92	75	95	56	94
Övriga Norden	4	2	3	1	0	1	1	0
Utanför Norden	4	1	5	2	7	1	32	5
Uppgift saknas	13	3	8	5	18	4	11	1
Summa %	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabell II:3. Andelen elever i de fyra kohorterna vars far respektive mor är födda utanför Sverige. En jämförelse mellan socialgrupp 0 och övriga grupper. Procent.

Förälder	1967		1972		1977		1982	
	0	I-III	0	I-III	0	I-III	0	I-III
Fader	17	11	19	14	23	11	36	14
Moder	20	11	18	13	22	11	37	13

När eleverna befann sig i årskurs 6 fick de bl.a. besvara ett ordförrådstest. Testet som bjöds 1980, 1985, 1990 respektive 1995 består av 40 uppgifter, vilka är identiska för samtliga kohorter. Som man kan se av tabell II:4 finns det en tendens till sjunkande medeltal under femtonårsperioden. Den viktigaste orsaken härtill är att några av de ord som ingår har blivit "föråldrade" - de förekommer alltmer sällan i dagligt tal. Se vidare Svensson et al (1997). Av tabellen framgår emellertid att nedgången i grupp 0 är kraftigare än i övriga grupper. Bland dem som är födda 1967 låg denna grupp över grupp III, medan motsatsen gäller för den yngsta kohorten. Än tydligare framgår denna trend av tabell II:5, där resultaten uttrycks i standardiserade poäng. Att grupp 0 får allt svårare att hävda sig i det språkliga testet är inte förvånande med tanke på det ökande inslaget av elever med utländsk bakgrund.

Tabell II:4. Medeltal på ett verbalt test för elever från olika socialgrupper i de fyra kohorterna. Varje kohort prövad i årskurs 6.

	1967	1972	1977	1982
Socialgrupp I	26.22	25.85	24.91	24.39
Socialgrupp II	23.39	23.76	22.92	22.31
Socialgrupp III	21.37	21.41	20.51	19.88
Socialgrupp 0	21.72	21.41	20.42	18.55
Totalmedeltal	22.87	23.15	22.35	21.62
Standardavvikelse	5.99	6.08	5.90	5.88

Tabell II:5. Medeltal på det verbala testet uttryckta i z-poäng för olika socialgrupper i de fyra kohorterna*.

	1967	1972	1977	1982
Socialgrupp I	+ 0.56	+ 0.44	+ 0.43	+ 0.47
Socialgrupp II	+ 0.09	+ 0.10	+ 0.10	+ 0.12
Socialgrupp III	- 0.25	- 0.29	- 0.31	- 0.30
Socialgrupp 0	- 0.19	- 0.29	- 0.49	- 0.52

*Resultaten angivna i form av avvikelser från totalmedeltalet för varje kohort dividerade med resp standardavvikelse.

I tabellerna II:6 till II:8 redovisas vissa uppgifter för de som är elever som tillhör den yngsta kohorten. Uppgifterna kommer från enkäter som besvarats av föräldrarna våren 1995. Som framgår finns det skillnader i uppväxtförhållanden mellan elever som tillhör olika socialgrupper och speciellt avviker förhållandena för grupp 0. Här är det den största andelen som inte växer upp tillsammans med båda föräldrarna, som har fyra eller fler syskon och vars föräldrar är arbetslösa.

Tabell II:6. Svar på enkätfrågan: "Hos vem vistas barnet?" Elever födda 1982.

Soc gr	Samtidigt hos båda föräldrarna	Hos modern	Hos fadern	Växelvis hos modern och fadern	Hos någon annan än föräldrarna
I	86	8	2	4	0
II	78	15	2	5	0
III	69	23	3	6	0
0	55	31	5	6	3

Tabell II:7. Svar på enkätfrågan: "Hur många barn under 18 år finns det i familjen?" Elever födda 1982.

Soc gr	1 barn	2 barn	3 barn	4 eller fler barn	Summa
I	18	51	25	6	100
II	22	48	22	8	100
III	21	42	25	12	100
0	20	35	24	21	100

Tabell II:8. Andelen arbetslösa föräldrar inom olika socialgrupper bland elever födda 1982.

Förälder	Gr I	Gr II	Gr III	Gr 0
Fader	2	4	11	20
Moder	2	5	11	21

Referenser

- Ahrne, G., Ekerwald, H., & Leiulfstrud, H. (1985). *Klasssamhällets förändring*. Lund: Arkiv förlag.
- Ahrne, G., Roman, C., & Franzén, M. (1996). *Det sociala landskapet*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Bourdieu, P. (1986). *Kultursociologiska texter*. Stockholm: Salamander förlag.
- Bourdieu, P. (1997). The forms of capital. In A. H. Halsey, H. Lauder, P. Brown, & A. S. Wells (Eds.), *Education, Culture, Economy and Society*. Oxford: University Press.
- Broady, D. (1987). Att utforska högskolan. *UHÄ/FoU:s Skriftserie*, nr 1987:2. 103-125.
- Carlsson, G. (1959). Samhällsklasser och social rörlighet. I E. Dahlström, (Red.), *Svensk samhällsstruktur i sociologisk belysning*. Stockholm: Svenska bokförlaget.
- Crompton, R. (1993). *Class and Stratification. An Introduction to Current Debates*. Cambridge: Polity Press.
- Erikson, R., & Jonsson, J. (1993). *Ursprung och utbildning. Social snedrekrytering till högre studier*. Statens offentliga utredningar, 1993:85.
- Erikson, R., & Widerberg, K. (1993). Vardagslivets strukturering - klass och kön. I U. Himmelstrand & G. Svensson (Red.), *Sverige - vardag och struktur*. 2 uppl. Stockholm: Norstedts.
- Gustafsson, J-E., & Stahl, P-A. (1997). *STREAMS User's Guide*. Mölndal: Multivariate Ware.
- Husén, T. (1948). *Begåvning och miljö*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Härnqvist, K. (1958). *Reseverna för högre utbildning. Beräkningar och metoddiskussion*. Statens offentliga utredningar, 1958:11.
- Härnqvist, K. (1984). LING-projektens enkät. Loglineära analyser av enkätsvarens samband med utbildningsnivå, intelligens och social bakgrund. *Rapporter från Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet, 1984:2*.
- Härnqvist, K. (1994). Social selektion till gymnasieskola och högskola. I R. Erikson & J. Jonsson (Red.), *Sortering i skolan*. Stockholm: Carlssons bokförlag.
- Härnqvist, K. (1998). *A Longitudinal Program for Studying Education and Career Development (Report 1998:1)*. Göteborg: Göteborg University. Department of education and educational research.
- Härnqvist, K., Emanuelsson, I., Reuterberg, S-E., & Svensson, A. (1994). Dokumentation av projektet "Utvärdering genom uppföljning". *Rapporter från Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet, 1994:3*.
- ISCO-88. *International Standard Classification of Occupations*. Geneva: International Labour Office.

- Keeves, J.P., & Saha, L.J. (1997). Measurement of social background. In L. J. Saha (Ed.), *International Encyclopedia of the Sociology of Education*. Oxford: Elsevier.
- Loehlin, J. (1987). *Latent Variable Models*. Hillsdale: NJ: Erlbaum.
- Lundquist, O. (1989). Studiestöd för vuxna. (Göteborg Studies in Educational Sciences, 72). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Pedhazur, E. J., & Pedhazur-Schmelkin, L. (1991). *Measurement, Design, and Analysis*. Hillsdale: Erlbaum.
- Reuterberg, S-E., & Svensson, A. (1985). Studiehjälpens betydelse för elever i gymnasieskolan. *Rapporter från Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet, 1985:2*.
- Reuterberg, S-E., & Svensson, A. (1993). Spelar pengar någon roll? *Rapporter från Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet, 1993:15*.
- Reuterberg, S-E. (1984). *Studiemedel och rekrytering till högskolan*. (Göteborg Studies in Educational Sciences, 50). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Reuterberg, S-E. (1996). Matematik i grundskolan. En longitudinell studie av köns- och socialgruppskillnader bland elever som lämnat grundskolan vid olika tidpunkter från början av 80-talet till början av 90-talet. *Rapporter från Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet, 1996:6*.
- Rubenson, K. (1975). *Rekrytering till vuxenutbildning. En studie av kortutbildade män*. (Göteborg Studies in Educational Sciences, 13). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- SCB (1976). Individualstatistiken. Skoldata för ett urval elever födda 1948 och 1953. *Promemorior från SCB, nr 8, 1976*.
- SCB (1982). Socioekonomisk indelning: *Meddelanden i samordningsfrågor 1982:4*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- SCB (1989). Yrke och socioekonomisk indelning. *Folk- och bostadsräkningen 1985. Del 7*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- SCB (1991). Vuxna studiedeltagande 1975 - 1989. *Levnadsförhållanden. Rapport nr 67*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Stukát, K-G. (1966). *Lekskolans inverkan på barns utveckling*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Svalastoga, K. (1968). Mätning av status. I C-G, Janson, (Red.), *Det differentierade samhället*. Stockholm: Prisma.
- Svensson, A., & Stahl, P-A. (1996). Framgång och misslyckanden i gymnasieskolan. *Rapporter från Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet, 1996:17*.
- Svensson, A. (1971). *Relative Achievement*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

- Svensson, A. (1996). NT-resan. Så får högskolan fler studenter till naturvetenskap och teknik. *NOT-häfte nr 6* 1996.
- Svensson, A., Emanuelsson, I., & Reuterberg, S-E. (1997). Changes in intelligence from 1960 to 1995 in relation to cohort, gender, and socioeconomic background. Paper presented at the AERA Annual Meeting, Chicago, 1997.
- Svensson, N-E. (1962). *Ability Grouping and Scholastic Achievement*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Therborn, G. (1981). *Klassstrukturen i Sverige 1930 - 1980*. Lund: Zenit förlag.
- Vogel, J. (1987). Det svenska klasssamhället. *Levnadsförhållanden. Rapport nr 50*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Warner, W., Havinghurst, R., & Loeb, M. (1946). *Who shall be educated?* London.
- Willms, D. (1992). *Monitoring School Performance*. Washington: The Palmer Press.

Beställes från Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet, Box 300, SE405 30 GÖTEBORG. Email: IPD.Rapporter@ped.gu.se. Serien startade 1999.

Löwing, Madeleine. På väg mot läraryket. En studie av den gemensamma praktisk-pedagogiska kursen GEM41. 1999:01.

Festskrift till Torsten Lindblad. Papers on LANGUAGE. Learning. Teaching. Assessment. 1999:02.

Wass, Karin. Hur formas den nya vuxenutbildningen? Nationell utvärdering av Kunskapslyftet. Delrapport I-april 1999. 1999:03

Härnqvist, Kjell. Rekryteringen till teoretisk gymnasieutbildning. En jämförelse mellan sex födelsekohorter. UGU-projektet. 1999:04.

Svensson, Allan. Socialgruppsbegreppet - sett ur den pedagogiska forskningens synvinkel. UGU-projektet. 1999:05.

*Digitaltryckt & Bunden
Vasastadens Bokbinderi AB
1999*

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

ISSN 1404-620X